

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 15, ст.99)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 5316-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 38, ст.502
№ 389-VIII від 12.05.2015, ВВР, 2015, № 28, ст.250
№ 1357-IX від 30.03.2021, ВВР, 2021, № 29, ст.234
№ 2468-IX від 28.07.2022
№ 2561-IX від 06.09.2022}

Цей Закон визначає механізм передачі, примусового відчуження або вилучення майна у юридичних та фізичних осіб для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) примусове відчуження майна - позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості;

2) вилучення майна - позбавлення державних підприємств, державних господарських об'єднань права господарського відання або оперативного управління індивідуально визначеним державним майном з метою його передачі для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

2. Термін "військове командування" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про правовий режим воєнного стану" або Законі України "Про правовий режим надзвичайного стану", залежно від правового режиму, в умовах якого передається, відчужується або вилучається майно.

Стаття 2. Правова основа примусового відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану

1. Правовою основою примусового відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану є Конституція України, цей Закон, інші закони України та указ Президента України про введення надзвичайного чи воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України.

Стаття 3. Способи примусового відчуження або вилучення майна

1. Примусове відчуження майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану може здійснюватися з попереднім повним відшкодуванням його вартості.

2. У разі неможливості попереднього повного відшкодування за примусово відчужене майно таке майно примусово відчужується з наступним повним відшкодуванням його вартості.

3. Вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану здійснюється без відшкодування вартості такого майна.

Стаття 4. Органи, що приймають рішення про примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного стану

1. Примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

{Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2468-IX від 28.07.2022}

2. У місцевостях, де ведуться бойові дії, примусове відчуження або вилучення майна здійснюється за рішенням військового командування без погодження з органами, зазначеними у частині першій цієї статті, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

{Частина друга статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2468-IX від 28.07.2022}

3. Примусове відчуження майна, приватизованого у період дії воєнного стану, допускається виключно в місцевостях, на території яких ведуться бойові дії, та здійснюється за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України, без погодження з органами, зазначеними у частині першій цієї статті.

{Статтю 4 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 2468-IX від 28.07.2022}

4. Примусове відчуження або вилучення рухомого майна, що використовується чи може використовуватися для забезпечення діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу України і щодо якого існує ризик переривання його функціонування у зв'язку з перебуванням такого майна на території адміністративно-територіальної одиниці України, щодо якої існує загроза її тимчасової окупації та межі якої розташовані на відстані не більше 30 кілометрів від району ведення воєнних (бойових) дій або від тимчасово окупованої території, здійснюється на підставі рішення Ради національної безпеки і оборони України.

{Статтю 4 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2561-IX від 06.09.2022}

Рада національної безпеки і оборони України не пізніше наступного дня після прийняття відповідно до абзацу першого цієї частини рішення, введеного в дію указом Президента України, направляє зазначене рішення до Кабінету Міністрів України та доручає військовому командуванню забезпечити збереження такого майна.

5. Примусово відчужене або вилучене відповідно до частини четвертої цієї статті рухоме майно не пізніше п'яти календарних днів з дня отримання Кабінетом Міністрів України відповідного рішення Ради національної безпеки і оборони України передається за рішенням Кабінету Міністрів України у встановленому ним порядку суб'єкту господарювання державного сектору економіки.

{Статтю 4 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 2561-IX від 06.09.2022}

Стаття 5. Органи, що приймають рішення про примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму надзвичайного стану

1. Примусове відчуження або вилучення майна, необхідного для відвернення або ліквідації ситуацій, що стали причиною введення правового режиму надзвичайного стану, здійснюється за рішенням органу виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, військового командування, органу місцевого самоврядування, на яких відповідно до указу Президента України про введення правового режиму надзвичайного стану покладено здійснення заходів надзвичайного стану (далі - військове командування, орган, на який покладено здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану).

Стаття 6. Особливості передачі та примусового відчуження комунального майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану

1. З ініціативою про безоплатну передачу комунального майна у державну власність до відповідної місцевої ради звертаються:

1) для задоволення потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану - військове командування;

2) для відвернення чи ліквідації ситуацій, що стали причиною введення правового режиму надзвичайного стану, - військове командування, орган, на який покладено здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану.

2. Передача комунального майна у державну власність здійснюється за рішенням:

1) сільських, селищних, міських, районних у містах рад - щодо об'єктів права комунальної власності відповідних територіальних громад;

2) районних, обласних рад - щодо об'єктів права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, що перебувають в управлінні районних, обласних рад.

3. У разі неможливості прийняття місцевою радою рішення про передачу комунального майна у державну власність таке рішення приймається сільським, селищним, міським головою, головою районної у місті, районної, обласної ради або секретарем, заступником голови відповідної ради з наступним його затвердженням відповідною радою згідно із законом. Відповідне рішення приймається зазначеними особами у порядку, встановленому законом.

4. Передача комунального майна у державну власність у разі прийняття про це відповідного рішення оформляється актом приймання-передачі, який підписується сільським, селищним, міським головою, головою районної у місті, районної, обласної ради або секретарем, заступником голови відповідної ради та уповноваженою особою військового командування або органу, на який покладено здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану, та скріплюється печатками місцевої ради і військового командування чи органу, на який покладено здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану відповідно до закону. Акт приймання-передачі підписується зазначеними особами у порядку, встановленому законом.

В акті приймання-передачі зазначаються:

1) назва місцевої ради та військового командування або органу, на який покладено здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану;

2) повне найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код юридичної особи, за якою було закріплено майно;

3) відомості про документ, що встановлює право власності на майно (за наявності);

4) опис майна, достатній для його ідентифікації, у тому числі для нерухомого майна - місцезнаходження, для рухомого майна (наземні, водні та повітряні транспортні засоби) - відомості про реєстраційний номер транспортного засобу, марку, модель, номер шасі, рік випуску та інші реєстраційні дані.

До акта приймання-передачі додається документ, що містить висновок про вартість майна на дату його оцінки.

5. Право державної власності на майно виникає з дати підписання акта приймання-передачі.

6. У разі неможливості прийняття рішення відповідною місцевою радою і сільським, селищним, міським головою, головою районної у місті, районної, обласної ради або секретарем, заступником голови відповідної ради чи у разі незатвердження такого рішення відповідною

місцевою радою комунальне майно примусово відчужується для потреб оборони за рішенням військового командування або для відвернення чи ліквідації ситуацій, що стали причиною введення правового режиму надзвичайного стану, за рішенням військового командування, органу, на який покладено здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану.

Стаття 7. Вимоги до акта про примусове відчуження або вилучення майна

1. Про примусове відчуження або вилучення майна складається акт. Бланк акта про примусове відчуження або вилучення майна (далі - акт) виготовляється за єдиним зразком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

В акті зазначаються:

1) назва військового командування та органу, що погодив рішення про примусове відчуження або вилучення майна, або військового командування чи органу, що прийняв таке рішення;

2) відомості про власника (власників) майна:

для юридичних осіб - повне найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код;

для фізичних осіб - прізвище, ім'я, по батькові, постійне місце проживання та ідентифікаційний номер у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів, крім осіб, які з релігійних або інших переконань відмовилися від ідентифікаційного номера, про що мають відповідну відмітку у паспорті;

3) відомості про документ, що встановлює право власності на майно (у разі наявності);

4) опис майна, достатній для його ідентифікації. Для нерухомого майна - відомості про місцезнаходження (адреса), для рухомого майна (наземні, водні та повітряні транспортні засоби) - відомості про реєстраційний номер транспортного засобу, марку, модель, номер шасі, рік випуску та інші реєстраційні дані;

5) сума випланих коштів (у разі попереднього повного відшкодування вартості майна).

{Частина перша статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5316-VI від 02.10.2012}

2. Акт підписується власником майна або його законним представником і уповноваженими особами військового командування та органу, що погодив рішення про примусове відчуження майна, або військового командування чи органу, що прийняв таке рішення, і скріплюється печатками військового командування та/або зазначених органів.

3. Право державної власності на майно виникає з дати підписання акта.

Право державної власності на рухоме майно, що використовується чи може використовуватися для забезпечення діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу України і щодо якого існує ризик переривання його функціонування у зв'язку з перебуванням такого майна на території адміністративно-територіальної одиниці України, щодо якої існує загроза її тимчасової окупації та межі якої розташовані на відстані не більше 30 кілометрів від району ведення воєнних (бойових) дій або від тимчасово окупованої території, виникає з дня введення в дію указом Президента України рішення Ради національної безпеки і оборони України про примусове відчуження або вилучення такого майна.

{Частина третю статті 7 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2561-IX від 06.09.2022}

4. У разі примусового відчуження майна до акта додається документ, що містить висновок про вартість майна на дату його оцінки, яка проводилася у зв'язку з прийняттям рішення про його примусове відчуження.

5. У разі відсутності особи, у якої відчужується або вилучається майно, або її законного представника під час складання акта про примусове відчуження або вилучення майна такий акт складається без її участі.

У такому разі власник майна або його законний представник має право на ознайомлення з актом про примусове відчуження або вилучення майна.

Примірник акта та документ, що містить висновок про вартість майна, вручаються під розписку особі, у якої відчужується або вилучається майно, або її уповноваженому представнику.

Стаття 8. Оцінка майна

1. Оцінка майна, що підлягає примусовому відчуженню, проводиться у порядку, встановленому законодавством про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність.

2. У разі неможливості залучити до оцінки майна суб'єктів оціночної діяльності - суб'єктів господарювання така оцінка проводиться суб'єктами оціночної діяльності - органами державної влади або органами місцевого самоврядування за погодженням із власником майна. У разі відмови або відсутності власника майна зазначені органи мають право проводити таку оцінку самостійно.

3. Оцінка майна, за якою попередньому власнику було відшкодовано вартість примусово відчуженого майна, може бути оскаржена до суду.

Стаття 9. Право на відшкодування вартості майна

1. Право на відшкодування вартості майна (далі - компенсація) у разі його примусового відчуження в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану мають юридичні особи комунальної і приватної форми власності та фізичні особи, у яких відчужені будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану або для відвернення чи ліквідації ситуацій, що стали причиною введення правового режиму надзвичайного стану, і відповідно їх правонаступники та спадкоємці.

Стаття 10. Фінансування компенсації та заходів з примусового відчуження або вилучення майна

1. Компенсація за примусово відчужене майно в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану з попереднім повним відшкодуванням його вартості здійснюється військовим командуванням чи органом, що прийняв рішення про таке відчуження, за рахунок коштів державного бюджету до підписання акта.

2. Компенсація за примусово відчужене майно в умовах правового режиму воєнного стану з наступним повним відшкодуванням його вартості здійснюється протягом п'яти наступних бюджетних періодів, правового режиму надзвичайного стану - протягом одного наступного бюджетного періоду після скасування правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за рахунок коштів державного бюджету.

3. Оформлення документів для примусового відчуження або вилучення майна, а також оплата витрат з оцінки майна, яке відчужується, здійснюються військовим командуванням, органом, що прийняв рішення про таке відчуження або вилучення, за рахунок коштів державного бюджету.

Стаття 11. Порядок отримання компенсації за примусово відчужене майно

1. Попереднє повне відшкодування вартості примусово відчуженого майна здійснюється на підставі документа, що містить висновок про вартість майна на дату його оцінки, яка проведена у зв'язку з прийняттям рішення про його примусове відчуження.

2. Для отримання наступної повної компенсації за примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного стану майно його колишній власник або уповноважена ним особа після скасування правового режиму воєнного стану звертається до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем відчуження майна із заявою, до якої додаються акт і документ, що містить висновок про вартість майна.

{Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1357-IX від 30.03.2021}

3. Для отримання наступної повної компенсації за примусово відчужене в умовах правового режиму надзвичайного стану майно його колишній власник або уповноважена ним особа після скасування правового режиму надзвичайного стану звертається до органу, що прийняв рішення про таке відчуження, за місцем відчуження майна із заявою, до якої додаються акт і документ, що містить висновок про вартість майна.

4. Порядок розгляду заяв та здійснення виплат з метою наступної повної компенсації за примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану майно встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 12. Порядок повернення примусово відчуженого майна, що збереглося, та надання взамін іншого майна

1. У разі якщо після скасування правового режиму воєнного чи надзвичайного стану майно, яке було примусово відчужене, збереглося, а колишній власник або уповноважена ним особа наполягає на поверненні майна, таке повернення здійснюється в судовому порядку.

2. Підставою для повернення майна є рішення суду, яке набрало законної сили.

У разі повернення майна особі у неї поновлюється право власності на це майно. Одночасно особа зобов'язується повернути грошову суму, яка була нею одержана у зв'язку з відчуженням майна, з вирахуванням розумної плати за використання цього майна.

3. Колишній власник майна, яке було примусово відчужене, може вимагати взамін надання йому іншого майна, якщо це можливо.

Стаття 13. Вирішення спорів

1. Спори, пов'язані з відшкодуванням вартості примусово відчуженого майна, вирішуються в судовому порядку.

Стаття 14. Відповідальність за порушення законодавства про відшкодування вартості майна та повернення примусово відчуженого майна

1. Особи, винні у порушенні законодавства про відшкодування вартості примусово відчуженого майна та про повернення примусово відчуженого майна, що збереглося, несуть відповідальність згідно із законом.

Стаття 15. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) в абзаці першому частини шостої статті 353 Цивільного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № № 40-44, ст. 356) слова "якщо це можливо" замінити словами "у судовому порядку";

2) у Законі України "Про правовий режим надзвичайного стану" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 23, ст. 176):

статтю 16 доповнити пунктом 6 такого змісту:

"б) примусове відчуження або вилучення майна у юридичних і фізичних осіб";

статтю 25 доповнити частиною третьою такого змісту:

"Якщо майно, що було примусово відчужене у юридичних і фізичних осіб, після скасування правового режиму надзвичайного стану збереглося, колишній власник або уповноважена ним особа має право вимагати повернення такого майна у судовому порядку або вимагати надання йому взамін іншого майна, якщо це можливо";

{Підпункт 3 пункту 2 статті 15 втратив чинність на підставі Закону № 389-VIII від 12.05.2015}

3. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади своїх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону, та прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону.

Президент України

В.ЯНУКОВИЧ

м. Київ
17 травня 2012 року
№ 4765-VI

Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану

Закон України від 17.05.2012 № 4765-VI

Редакція від 29.09.2022, підстава — [2561-IX](#)

Постійна адреса:

<https://zakon.rada.gov.ua/go/4765-17>

Законодавство України
станом на 08.02.2024

чинний

Публікації документа

- **Голос України** від 12.06.2012 — № 106
- **Офіційний вісник України** від 22.06.2012 — 2012 р., № 45, стор. 90, стаття 1741, код акта 62006/2012
- **Урядовий кур'єр** від 11.07.2012 — № 121
- **Відомості Верховної Ради України** від 12.04.2013 — 2013 р., № 15, стор. 800, стаття 99